

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ความก้าวหน้าในด้านการแพทย์ ทำให้อัตราการตายลดลง จำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้น การที่ประชากรเพิ่มสูงขึ้นย่อมกระทบกระเทือนต่อภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความมั่นคงของชาติ ส่วนในด้านเศรษฐกิจ รัฐมุ่งพัฒนาประเทศ โดยเน้นการเพิ่มรายได้ของประชาชาติ จึงให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม^๑ ทำให้เกษตรกร ซึ่งมีจำนวนมากและมีรายได้ต่ำอยู่แล้วต้องยากจนลงไปอีก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างค่านิยมในด้านวัตถุมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเพื่อสนองความต้องการในด้านการบริโภค เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และอาชญากรรมทุกหนแห่ง อนึ่ง ความเจริญในทุก ๆ ด้านมักอยู่เฉพาะในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ ส่วนเมืองเล็กและชนบทต้องเผชิญปัญหาความขาดแคลน ความอดอยาก ความค่อมพัฒนา ประกอบกับระบบราชการซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอมีการคอร์รัปชัน เล่นพวก ตลอดจนการยึดถือระบบอาวุโส และปรีชาญาณมากกว่าความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานที่แท้จริง จึงมีผลให้ความเจริญไม่กระจายไป

^๑ พิพิธ ศุภพิพัฒน์, "การพัฒนาเศรษฐกิจ: ความหมาย แนวความคิดทางทฤษฎี และการส่งผลของทฤษฎีในทางปฏิบัติ," ใน สังคมศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ, สนิท สมัการ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๙๑.

ทั่วประเทศอย่างที่จะเป็น

ด้วยเหตุนี้การจะปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้นจึงต้องเร่งรัดพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ เพื่อบุคคลนั้นจะได้พร้อมที่จะเผชิญปัญหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต วรรณวิทย์ วรรณสรการ เสนอว่า การที่คนจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องพัฒนาหลายด้าน โดยให้มีลักษณะดังนี้คือ

๑. มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในระบบการปกครอง โดยรู้หน้าที่และสิทธิของตน เคารพในศักดิ์ศรี และความคิดเห็นของผู้อื่น มีวิจรรณญาณ ในการตัดสินใจ และกล้าแสดงความคิดเห็น
๒. สามารถที่จะเป็นผู้นับถือและผลิต รู้จักเก็บออมไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งตนเองได้ รู้จักการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ ไม่ถูกงานที่ไร้แรง
๔. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีสุขภาพอนามัยดี สามารถที่จะเลือกรักษา หรือละทิ้งวัฒนธรรมบางอย่าง ยึดมั่นในศีลธรรมจรรยาที่เหมาะสม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ*

นอกจากนี้การที่คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะต้องเป็นผู้กล้าเผชิญกับปัญหา และแก้ไข ปัญหาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล

ปัจจัยสำคัญในการสร้างและเตรียมกำลังคนให้พร้อมเพื่อการพัฒนาประเทศ คือ การศึกษา ซึ่งจะต้องให้ผู้เรียนมีลักษณะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และเสียสละเพื่อส่วนรวม การศึกษาของไทยในแนวใหม่ตามแผนการปฏิรูปการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๑๔ มุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา^๑ มิใช่เน้น

* วรรณวิทย์ วรรณสรการ, การศึกษาของไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารมวลชน, ๒๕๑๔), หน้า ๔๓ - ๔๔.

^๒ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา, "การปฏิรูปการศึกษา (ฉบับย่อ) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐" ใน การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (รายงานนำเสนอคณะรัฐมนตรี ๔ มกราคม ๒๕๒๑), หน้า ๗.

ในด้านความรู้เพียงอย่างเดียว เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย เนื่องจากไม่เห็นประโยชน์จากการเรียนการสอน ดังนั้นเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ตามแผนการปฏิรูปการศึกษา จึงคำนึงถึงความเป็นจริงที่สังเกตได้ในสังคมไทย และวิชาที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับสังคมโดยตรงอย่างมากที่สุด ก็คือวิชาสังคมศึกษา เพราะกล่าวถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคม ในอดีต และปัจจุบัน ซึ่งมุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองดีตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

กลไกสำคัญของการจัดการศึกษาอย่างหนึ่ง คือ ครู ซึ่งเป็นผู้กำกับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพของครูให้ดียิ่งขึ้นโดยได้กล่าวเน้น "การฝึกหัดครู" ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ระยะเวลาที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) ว่า

การจัดการฝึกหัดครูให้มีคุณภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างชาติ เพราะครูเป็นผู้มีส่วนในการจัดการศึกษาและรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า ครูเป็นพลังสำคัญกลุ่มหนึ่งที่ช่วยพัฒนา และสร้างความมั่นคงให้แกชาติในรูปการที่ส่งเสริม และธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์^๑

การสอนวิชาสังคมศึกษาให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก เอ็ดวิน เฟนต์ัน (Edwin Fenton) ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งครูสังคมศึกษามักจะรู้สึกท้อแท้ และหมดกำลังใจ เนื่องจากพบว่าเด็กส่วนใหญ่ไม่มีความ

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ระยะเวลาที่ ๔ (๒๕๒๐ - ๒๕๒๔) (กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑.

กระตือรือร้นที่จะเรียน ไม่รู้จักวิธีการเรียน การจดโน้ตย่อ หรือการเขียนตอบแบบอธิบาย (essay) ครูจึงฝึกครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย มีครูจำนวนน้อยที่ประสบความสำเร็จในการสอน ซึ่งกว่าจะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต้องใช้เวลาอันยาวนาน และความอดทนอย่างมาก* นอกจากนี้ผู้บริหารไม่ค่อยเห็นความสำคัญของผู้สอนวิชาสังคมศึกษา โดยมีทัศนคติว่าเป็นวิชาง่ายครูคนใดก็สอนได้^๒

จากการประชุมของศึกษานิเทศก์ทั้ง ๑๒ เขต ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓ ได้เสนอปัญหาของครูสังคมศึกษาดังนี้

๑. ครูไม่เข้าใจจุดประสงค์ของหลักสูตรอย่างแจ่มชัด ปรบิความเข้าใจในหลักสูตรไม่ทัน เพราะเปลี่ยนแปลง และไม่มีกรอบรมในเชิงวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อให้ครูได้เข้าใจตรงกัน
๒. ขาดสื่อการเรียนการสอน และครูป็คแบบเรียนมากเกินไป
๓. ครูส่วนมากไม่เข้าใจหลักการบูรณาการ จึงสอนวิชาไม่สัมพันธ์กันทั้งยังนิยมสอนแบบบรรยาย โดยให้นักเรียนท่องจำตามบทเรียน
๔. การสอนเกี่ยวกับค่านิยม และประชาธิปไตย ทำได้ยากเพราะสภาพของสังคมขัดกับเนื้อหาที่เรียน
๕. ครูไม่มีแผนการสอน เพราะมุ่งแต่จะสอนให้จบหลักสูตร

* Edwin Fenton, Teaching the New Social Studies in Secondary Schools (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1966), p. 7.

^๒ ถวิล มาตรฐานเลิศ, "สำรวจสภาพการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๐ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา ๑๑" ใน การวิจัยทางการศึกษา และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (ผลงานวิจัยทางการศึกษา เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๔ - ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑๘๒.

๖. ครูต้องการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวิธีการ เทคนิค หลักการของการสอน เพื่อให้เกิดบูรณาการ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการอบรม
๗. ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป
๘. ครูส่วนมากไม่เข้าใจการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
๙. ครูขาดเครื่องมือหรือแนวทางในการประเมินผล
๑๐. การประเมินผลก่อนเรียนทำได้ยาก เพราะเนื้อหาวิชากว้าง
๑๑. ครูมักไม่ระบุนิเวศประสงค์เชิงพฤติกรรมให้นักเรียนทราบก่อนเรียน และไม่ได้ทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดพื้นฐานความรู้
๑๒. ครูประเมินผลการเรียนโดยใช้ข้อทดสอบอย่างเดียว และมักเป็นข้อสอบวัดความจำ ไม่ใช่วัดผลตามวัตถุประสงค์*

จากงานวิจัยของ ปรียานุช ลากเจริญ^๒ และพูลสุข เรืองไทย^๓ พบว่าการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่ครูใช้วิธีสอนแบบบรรยายโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนต้องการแสดงความคิดเห็น ครูควรที่จะปรับปรุงเทคนิคการสอน และการวัดผลใหม่ โรงเรียนและชุมชนไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร จึงขาดความร่วมมือทั้งในด้านการเรียน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน

* หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ปัญหาของครูสังคมศึกษา (การประชุมพิจารณาหน่วยการเรียน ม.๓ ของศึกษานิเทศก์เขต ๑๒ ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๓), หน้า ๑ - ๔ (อัครสำเนา).

^๒ ปรียานุช ลากเจริญ, "การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๑๐๘ - ๑๑๑.

^๓ พูลสุข เรืองไทย, "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๘๘.

จำรัส น้อยแสงศรี^๑ และปารีชาติ วรรณประภา^๒ ได้เสนอผลงานวิจัยที่มีสาระสำคัญสอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้น และเพิ่มเติมว่า การที่ครูไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรนั้น เพราะครูมีงานพิเศษมากจนไม่มีเวลาเตรียมอุปกรณ์ นักเรียนต้องการให้ครูหาความรู้เพิ่มเติม และนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา

เมื่อครูเป็นบุคคลที่จะฝึกฝนอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย สถาบันการผลิตครูจึงต้องมีการตระเตรียมฝึกหัดครูให้มีประสิทธิภาพ และช่วยส่งเสริมความสามารถของครูประจำการ การฝึกหัดครูเคยมีปัญหาหลายด้าน เช่นการผลิตที่เน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ การเรียนการสอนเน้นทฤษฎีมากเกินไป^๓ ไม่นับภาคปฏิบัติทั้ง ๆ ที่ควรจะมีการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้มาก ผู้เรียนต้องใช้เวลามากในการศึกษาวิชาสามัญ แต่ไม่มีเวลาพอที่จะฝึกฝนให้เกิดทักษะในการสอน

ปัจจุบันลักษณะการผลิตครู มีแนวโน้มที่จะมุ่งพัฒนาสมรรถภาพเป็นเกณฑ์ กล่าวคือในการจบการศึกษาไม่ได้หมายถึงเพียงการเรียนรู้จนครบหน่วยกิต แต่หมายถึงว่านักศึกษาครูได้แสดงสมรรถภาพในการเป็นครูบรรณาธิการหรือไม่ ซึ่งความสำเร็จจะช้าหรือเร็ว

^๑ จำรัส น้อยแสงศรี, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในภาคการศึกษา ๕" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๑๖๘.

^๒ ปารีชาติ วรรณประภา, "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๘๖-๘๘.

^๓ ทองอินทร์ วงศ์โสธร, "ฝึกหัดครูไทยในวันนี้ และวันหน้า," วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ๑๒ (สิงหาคม - กันยายน ๒๕๒๑): ๒๘.

ขึ้นอยู่กับความสามารถแต่ละบุคคล แนวคิดใหม่นี้เรียกว่า "การจัดการฝึกหัดครูแบบสมรรถ-
ฐาน" หรือ " CBTE " (ซึ่งย่อมาจาก Competency Based Teacher Education)^๑
หลักการของ CBTE คือการฝึกฝนโดยตั้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้ก่อน ถ้านักศึกษา
ไม่สามารถทำได้ครบ และไม่ถึงเกณฑ์ที่วางไว้ ยังไม่ถือว่าผ่าน ไม่อาจออกเป็นครูได้
ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทักษะหรือการปฏิบัติ^๒

แนวความคิดแบบสมรรถฐานนี้สอดคล้องกับโครงการฝึกหัดครู ซึ่งมุ่งจะผลิตครู
ให้มีความรู้ และทักษะที่จะนำทางให้เด็กได้เรียนรู้ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังนี้

๑. คิดอย่างมีเหตุผล และมีความปรารถนาที่จะฝึกฝนและใช้ความสามารถนี้
๒. เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทั้งในด้านการให้ และการรับ
๓. พัฒนาทักษะและค่านิยมที่จะนำไปสู่การมีชีวิตร่วมที่ดี และเหมาะสมใน

สังคม^๓

จากปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคในการสอนวิชาสังคมศึกษา ทำให้
ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่เหมาะสมของครูสังคม
ศึกษาเพื่อหาเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินสมรรถภาพครูสังคมศึกษาโดยคาดหวังว่า

^๑ วิชัย วงษ์ใหญ่, "การศึกษาแบบสมรรถฐาน," ใน พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๑), หน้า ๘๐.

^๒ หอม คลายานนท์, "การจัดการฝึกหัดครูเพื่อมุ่งสู่มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง," ครูปริทัศน์ ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๒๑), : ๓๘.

^๓ ชีระ สุมิตร, การฝึกหัดครูถือพื้นฐานความสามารถ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจเทรดดิ้ง, ๒๕๑๘), หน้า ๗๗.

ผลการวิจัยอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

๑. ศึกษาหาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูสังคมศึกษา
๒. ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคมศึกษา ของผู้ผลิตครูสังคมศึกษา ผู้ใช้ครูสังคมศึกษา และผู้ประเมินผลครูสังคมศึกษา
๓. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถภาพครูสังคมศึกษา ระหว่างผู้ผลิต กับผู้ใช้ และศึกษานิเทศก์กับครูสังคมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

๑. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคมศึกษาของกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้ใช้ครูสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน
๒. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพครูสังคมศึกษาของกลุ่มครูสังคมศึกษากับกลุ่มศึกษานิเทศก์ ในสายวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาในค่านต่าง ๆ
๒. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้ผลิตครูสังคมศึกษา คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู ผู้ใช้ครูสังคมศึกษา คือผู้บริหารซึ่งมีผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ประเมินและติดตามผลซึ่งประกอบด้วยครูสังคมศึกษา และศึกษานิเทศก์สายวิชาสังคมศึกษาทั่วประเทศ ตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มยกเว้นศึกษานิเทศก์ ใจเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

๓. ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่คำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ทั้งในด้านเพศ อายุ วุฒิ และประสบการณ์ในการทำงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. เป็นแนวทางแก่สถาบันฝึกหัดครูในการปรับปรุงโปรแกรมการผลิตครูสังคัมศึกษา
๒. เป็นแนวทางแก่กระทรวงศึกษาธิการในการปรับปรุงครูประจำการ
๓. เป็นแนวทางแก่ครูสังคัมศึกษาในการปรับปรุงตนเอง และการเรียนการสอน
๔. เป็นแนวทางในการค้นคว้า วิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำจำกัดความ

๑. โรงเรียน หมายถึงโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร
๒. นักเรียน หมายถึงผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
๓. ผู้ผลิต หมายถึงอาจารย์ของสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งทำหน้าที่ในการผลิตครูสังคัมศึกษา
๔. ผู้ใช้ หมายถึงผู้บริหารอันประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ และหัวหน้าสายวิชาสังคัมศึกษา ตลอดจนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
๕. ผู้ประเมิน และติดตามผล ได้แก่
 - ๕.๑ ครูสังคัมศึกษา หมายถึงผู้ปฏิบัติงานสอนจริง ในวิชาสังคัมศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 - ๕.๒ ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ศึกษานิเทศก์สายสังคัมศึกษาจากเขตการศึกษาทั่วประเทศ ๑๒ เขต ซึ่งทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน

๖. สมรรถภาพของครูสังคัมศึกษา หมายถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ที่ครูสังคัมศึกษาควรมีเพื่อที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย

๗. สมรรถฐาน หมายถึง เกณฑ์มาตรฐานของความสามารถระดับพื้นฐานใน ด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเป็นครู